

Hürriyet

GÖSTERİ

SANAT EDEBİYAT DERGİSİ

İNSANIMIZA NASIL BİR DÜNYA

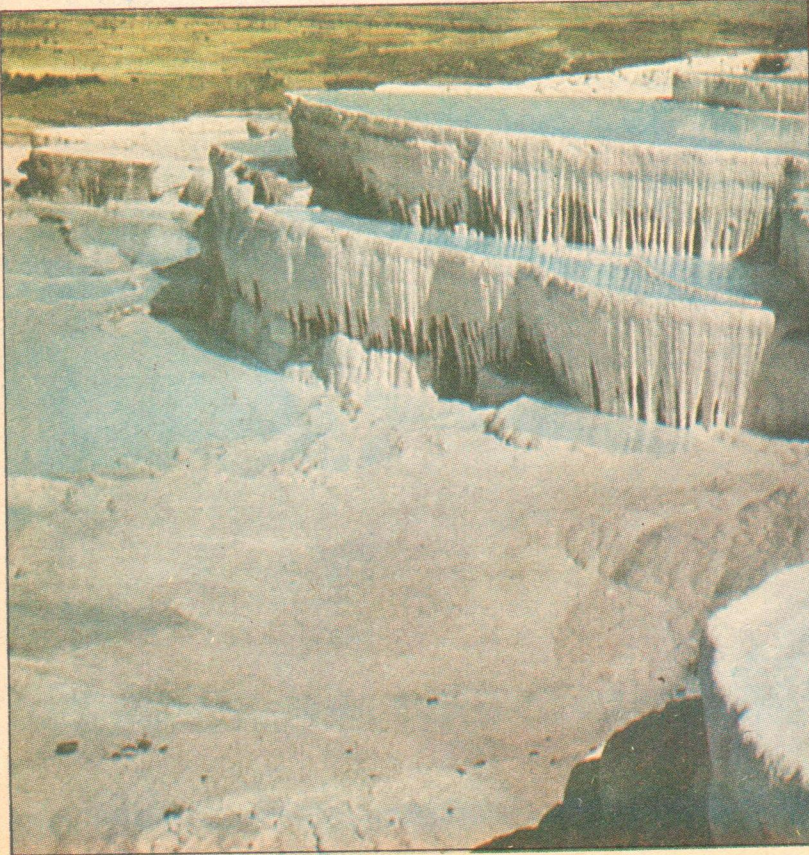
METİN SÖZEN

“Yüzlerce yıl içindeki gelişmelerin, çok kısa sayılabilecek zaman dilimine sığdırıldığı bir dünyada yaşıyoruz. Bizlerden binlerce kilometre uzaklıkta bir olay, birkaç saat sonra evimizde, değişik boyutlarda sergilenebiliyor. Kültür ve sanat adına üretilenlerin duyulabilmesi bu hıza ulaşmasa bile, gene de dünden çok daha çabuk, çok daha

değişik biçimlerde yaygınlaşma olanağı var. Çünkü ihtiyar dünyamız, binlerce yıl içinde nice büyük uygarlıkların yeşerdiğini, unutulmaz denen uygarlıkların bir süre sonra küllendiğini görmüştür. Çağımızın insanı, bütün bunları bilmesine rağmen büyük yanlışlıkları, dün kimsenin düşünemeyeceği yoğunlukta sağlıksız girişimleri zaman

zaman gündeme getirebilmektedir. İyi ile kötünün, yanlış ile doğrunun bu boyutta bir hızla oluştuğu hiç görülmemiştir. Azalan, yok olan değerlerin bir süre sonra nasıl arandığına, artık insan ömrünün kısa sayılan süresinde tanık olunmaktadır. Daha dün denecek kadar önce, Anadolu’da gördüğüm, araştırdığım birbirinden ilginç doğal ve tarihsel çevre, özelliklerle yüklü yerleşme yerleri, kültür ve sanat adına üretilenler, artık aynı incelekte, bizleri etkileyen nitelikte değil. Binlerce yıllık birikim, insan ömründen de kısa sürede yok oldu, kimlik değiştirdi. Gelecek kuşaklar, artık nasıl bir tarih derinliğine, köklü bir kültür birikimine, ikinci kez yaratılma olanağı olmayan birbirinden değişik yerleşme yerlerine sahip olduklarını yeterince bilemeyecekler. Suyu, havayı, yeşili, içindeki kültürü, bizim gözümüzle göremeyecekler. Sorun nereden kaynaklanır olursa olsun, kuşkusuz bunda temel bir yanlışlık olmalıdır. Çünkü, Anadolu’da geçmişten geleceğe akan her üründe, geleceğin insanının yararlanacağı nice ince-likler saklıdır.”

Pamukkale gibi binlerce yılda oluşan nice güzellik yok olma durumunda

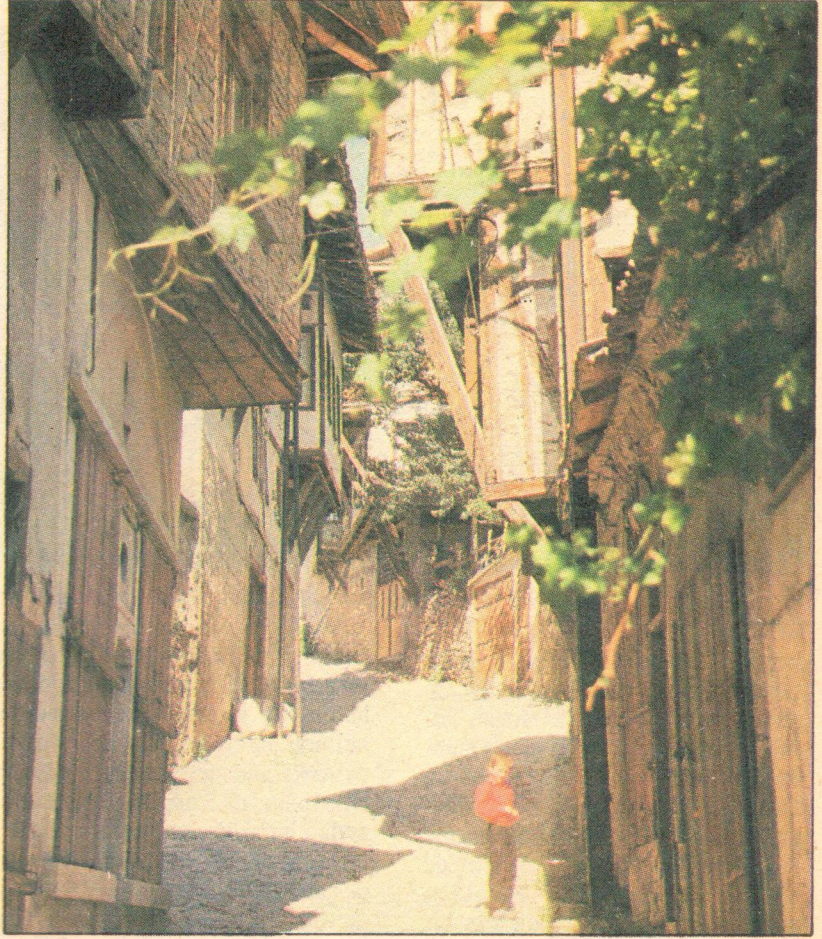
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı’ndaki açılış konuşmamdan yaptım bu alıntıyı. Aradan geçen iki yıla yakın süre içinde çevre ve kültür ile ilgili sorunlar daha da büyüdü. Dünya yeni kimlik arayışlarına yöneldi. Sağlıklı bir çevrede yaşama, her türlü gündemin önüne geçer oldu. İnsanlar yaşarken öldükleri korku-

suna kapıldılar. Çocuklarına nasıl bir dünya bırakacaklarını kara kara düşünmeye başladılar. Her zamanki gibi olayların gerisinden gelme geleneğimiz sarsıntıya uğramadı. Yapılmaması gerekenleri bir bir uyarılar, bu konuda direnç gösterenler, gene kötü kişi olmaya devam ettiler. Ancak yanlışların, aymazlığın boyutu büyüdüğünden, kuşkuyla düşenlerin, gidişin gidiş olmadığını söyleyenlerin sayısı çoğaldı. Kısacası 1991 yılı, insan hakları, çevre sorunları, kültürel mirasın geleceği, bunlara bağlı olarak kimlikli bir ulus için gerekli nitelikler üzerindeki oldukça yoğun tartışmalarla geçti. Bu bile önemli bir değişme, insanın herşeyini yitirirken doğruları bulması da yadsınamaz bir kazanç.

Değindiğim **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı**, kültür mirasının çok yönlü değerlendirilmesi için yapılması gerekenlerin daha somut başlıklar altında toplanmasına neden olmuştu. Günümüzün hızla değişen koşulları içinde dağınık düşüncelerin yeniden gözden geçirilmesine olanak sağlamıştı. En önemlisi, sonuçların hemen bir kitaba dönüştürülerek ilgili kurum, kuruluş ve kişilere dağıtılarak tartışma ortamının genişletilmesine, bununla birlikte yeni yasa tasarısının hazırlanmasına kaynak oluşturmaktadır. Bu yasa tasarısının bir kez daha, dünyadaki hızlı gelişmeleri de dikkate alarak gözden geçirilmesi yararlı olacaktır. Kuşkusuz bu yasa yeni hükümetin programında belirtildiği gibi "Eski Eserleri ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, bu mirasa sahip çıkacak ve onu yaşama geçirecek biçimde yeniden düzenlenecektir" cümlesine uygun olarak karar düzeyinde kalmaması, çağın gereği doğrularla donatılarak, uygulamaya olanak verecek biçimde düzenlenmesidir. Çünkü süpürücü biçimde yok olan doğal ve kültürel çevreye 'dur' diyecek başka yöntemler, güçlü dayanaklar, bilinçli bir baskı grubu oluşturmak zorundayız.

Bu yıl, 14 - 16 Ekim'de, Antalya'da toplanan **Arkeolojik Sit Alanlarının Korunması ve Değerlendirilmesi I. Ulusal Sempozyumu**'nda ise bu konu tekrar gündeme gelmiş, içinde bulunduğumuz

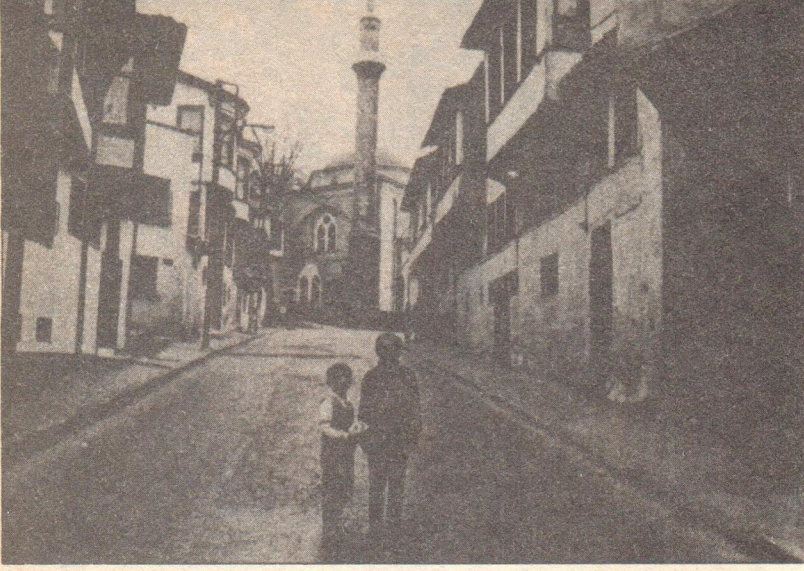
Tarihi mirasın korunması çalışmalarında pilot bölge Safranbolu'da sokak

durumun önemi şu cümlelerle gene vurgulanmıştı: "Özellikle son yıllarda dünyamızdaki hızlı değişimler, dünün geliştirilmiş kavram ve yöntemlerinin yeniden gözden geçirilmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu açıdan ülkemizin özel konumu, dünya coğrafyasındaki ağırlıklı yeri, geniş, sağlıklı, geleceğin girdilerine açık bir kültür yorumuna ertelemeyen ulaşmamızı gerektirmektedir. Böylesi ivedi bir durum, ülkemizin dünya ulusları arasındaki yerini belirlediği kadar, birikimimize uygun bir saygınlığı da birlikte getirecektir. Bu açıdan devletin tüm kurum, kuruluş ve kişilerini saran ve uzanan bir kültür politikasının ana hedefleri, tarihsel ve yaşamsal sorumluluğunu yüklenmesi, yönlendirmesi, sürekli kılması gereken Kültür Bakanlığı'nın temel görevidir. Çağı yakalamamız, hızlı gelişmelerin önüne geçmemiz için bu zorludur. Devletin kimliği ve niteliği ancak böyle bir inandırıcı

temelden kaynaklandığı oranda süreklilik kazanacak, inandırıcı, bütünleştirici bir toplum yapısını egemen kılmamız mümkün olacaktır."

Böylesi bir toplum yapısının oluşması, yanlışların azlığı, doğruların somut örneklerinin çokluğuyla mümkündür. Özellikle bizim halkımız, dokunmadan, görmeden karar vermez. Bu yapıyı dikkate alarak ülkenin her yerinde değişik boyutlarda uygulamalara hızla yer vermeliyiz. Özellikle somut yanlışları seçerek onun düzeltilmesi yollarını denerseniz, anlatım dilimizi güçlendirir, inandırıcı ve yaygınlaştırıcı oluruz. Bunun somut bir örneği, 30 Haziran - 3 Temmuz tarihleri arasında yapılan Uluslararası Pamukkale Çalışma Grubu Toplantısı'dır. Kültür Bakanlığı, Denizli Valiliği ve Unesco'nun, sorunun kaynağı Pamukkale'de birlikte düzenledikleri bu toplantı, en kötü koşullar altında bile yapılacak

Fotograf: Mustafa Kaya

Özverili çabalarla korunmaya çalışılan, çok az kalmış Bursa sokaklarından

işlerin olduğunu göstermesi bakımından çok önemliydi. Düz düşünmenin ötesine geçildiği zaman, yolun bitmediği daha ilk gün sonunda anlaşılmaya başlandı. Unesco'nun, katkılarından önce, kendimizin olanaklarını değerlendirmenin daha tutarlı bir yol olduğu da ortaya çıktı. Şimdi en önemli varılan noktadan sonra ödünsüz bir biçimde yanlışın üstüne giderek Pamukkale'nin yaşamasını sağlamamızdır. Dünya Miras Listesi'ne yoğun çabalardan sonra aldığımız bu özel kimliğin, yaralarından arındırılarak dünyaya yeniden sunulması, bizler için önemli bir aşama olacaktır.

Kuşkusuz, yapılanlara süreklilik sağlamak yapmaktan da önemlidir. Burada yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Önce sorunu yaratmamak, yaratılmışsa onarmak, yaşama geçirmek yerel yönetimlerin bilinçli çabalarıyla olacaktır. Bu çabalar güç kazandığında da destekleyen kurum, kuruluş ve kişiler çoğalmaktadır. Kısa süre içinde özverili, bilinçli kadrolar devreye girmektedir. Pamukkale'de birkaç bilinçli mimar, birkaç yıl önce tartışma ortamını sürekli diri tutarak küçümsenmeyecek yol alınmasını sağladılar. Bugün artık bu noktaya gelmiş olması bile başarıdır. Yeter ki çoğunluğu düşürmeden olayın üzerine gidebilelim.

Bu ve buna benzer olaylar ço-

ğaltılabilir. Bazı olumlu örnekler verilebilir. Diyarbakır Belediyesi bütün zor koşullara karşın bu yıl kültürel mirasın korunması yolunda çokyönlü girişimlerde bulunup Diyarbakır'ın koruma amaçlı planıyla birlikte sorunlarını sürekli tartışma ortamına getirdi. Bu arada ulusal ve uluslararası boyutta tanıtıma yöneldi. Kuşkusuz bunlar ilk adımlar. Diyarbakır; Safranbolu, Bursa, Zeytinbağ, Kütahya, Muğla, Trabzon, Kemalîye, Amasya, Tokat ve benzeri kentlerdeki özverili çalışmaların bir diğer örneği. Bütün olumsuzluklara karşın yerel yönetimlerin kentin hemşehrisi ve bu konulara gönül vermiş özverili kişilerle, yanlışları yıldırma, doğruları egemen kılma çabaları bu yapılanlar.

Bir bakıma olumsuzlukların büyüklüğü yeni örgütlenmeleri de birlikte getirmekte. Çevre, İnsan Hakları, Kentleşme ve Konut'la ilgili bakanlıkların oluşturulmaya başlanması, bunun somut bir kanıtı. Ülkenin kimliksiz kalma noktasına gelmemesi için alınmış ivedi önlemler. Yeni örgütlenme denemeleri. Şimdi sorun bu örgütlenmenin sağlıklı, hızlı çözümlere olanak sağlayacak biçimde olmasıdır.

Hükümet programında: "Ulusal kültürümüz evrensel boyutlara ulaşacak, en eski tarihsel birikimlerden birisini oluşturan kültür mirasımızın da insanlığın ortak değerlerine katkıda bulunması sağla-

nacaktır. "Ülkemiz topraklarındaki eski kültürel değerler derlenip, korunup, geleceğe taşınarak ulusal uygarlığa armağan edilecektir" cümlelerinin doğrulanması, yaşama geçirilmesi, kuşkusuz doğru bir örgütlenme, becerikli ve birikimli kişilerin doğru değerlendirilmesiyle mümkündür. Tüm olumsuz koşullara karşın ülkemizde yüzyılımızın başından beri büyüyen gelen anlamsız çatışma biraz olsun uzlaşmaya dönüşür gibi görünmektedir. Bu önemli bir şanstır. Yeni bir kimlik arayışına olanak sağlayabilir. Doğal ve kültürel miras, bu uzlaşmada anlamlı bir girdi olarak değerlendirilmeye yepyeni boyutlar getirebilir. Ülkenin üzerine inen sağlıksız dumanın kalkmasına neden olabilir.

1991 yılının kırık dökük düşündüklerini, aşağı yukarı üzerinden iki yıl geçen, başta değindiğim konuşmamın son bölümüyle noktalamak istiyorum: "Artık karar zamanı gelmiştir. Ulusal boyutta karar vermenin zamanı gelmiştir. Kimlikli, kişilikli, geleceğe güvenle bakmak isteyen bir toplum olmak istiyorsak, karar vermek zorundayız. Gelecek kuşaklara yaşanılacak bir çevre, onurlu bir gelecek hazırlamak istiyorsak, karar vermek zorundayız. Kentlerimiz inanılmaz bir biçimde kendilerini kimlikli kılan öğelerinden uzaklaşıyorsa, karar vermek zorundayız. Özverili, birikimli insanlarımızı bir araya getirip karar vermek zorundayız. Bütün partilerimiz, kurum ve kuruluşlarımız biraraya gelerek, siyasal yatırıma yer vermeden hızla ortak karar vermek zorundayız. Nasıl ulusça önemli olaylarda hızla birleşebiliyorsak, yaşadığımız toprakların dünü, bugünü, geleceği için de birleşmek, karar vermek zorundayız. Dünyadaki son gelişmeleri dikkate alarak, bu kararımıza hız kazandırmak zorundayız. Böyle bir çağrının gecikmiş olması için birikimli insanlara, duyarlı halka, köklü bir devlet geleceğine sahibiz. Bu düşüncelerin amacına hızla ulaşması, böylesi güçlü bir kültürel birliği sağlaması için ortam hazırdır. Sorunlar artık hemen hemen her çevrede tartışılmaktadır. Sorunların çözüme, somut sonuçlara ulaştığını görme umuduyla."